

Ullensvang mållag
v/ Erlend Trones
Lutro
5781 LOFTHUS
erlendtr@gmail.com

30. juli 2012

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Høyringsfråsegn – bruksnamn og normering

Ullensvang mållag går imot framlegget til endringar i stadnamnlova. Me meiner at både praktiske og kulturelle grunnar tilseier at gjeldande reglar heller bør vidareførast.

Som Kulturdepartementet skriv, er gardsnamn og bruksnamn "blant de eldste stedsnavnene i landet og loven søker derfor å gi disse et særskilt vern". Det verkar soleis paradoksalt at det same departementet no føreslår å gje bruksnamna dårlegast rettsvern av alle stadnamn-kategoriar. Framlegget til lovendring går enkelt og greitt ut på at staten overlet alt som gjeld normering av bruksnamna til dei som tilfeldigvis er eigarar til ei kvar tid. Det er ingen grunn til å venta at storparten av desse skal ha den språklege og historiske kompetansen som trengst til å gjera det på rett måte, og dermed må ein rekna med at resultatet vert deretter.

Stadnamna er slik me ser det ei kulturell felleseige som tilhøyrer heile landet uansett type, og det verkar heilt kunstig for oss å setja eit skilje mellom normeringa bruksnamn og andre typar namn. Anten må staten ved kompetente fagfolk normera alle stadnamn, elles må dei overlata alle namna til "marknaden".

I dag har me fagfolk til å normera alle desse namna, og det er fordi stadnamnormering er eit fag. Ved normeringa tek dei i dag omsyn til språkhistoria til namnet, tydinga, skriftlege førelegg gjennom hundreåra, gjeldande rettskriving, konsekvens, tilpassing til lokal uttale og forskrifta om skrivemåten av stadnamn. Dette er noko me som samfunn har sett dei til å gjera fordi me har forstått kor viktig det er å ta vare på den arven stadnamna er, og fordi me set pris på den tradisjonen me har fått overlevert frå dei som levde før oss. Det er trist om me no med eit pennestrøk skal riva ned det me har bygt opp dei siste hundre åra med igjen å overlata bruksnamna til ukunnige.

Me vil gjera merksam på at eit slikt vedtak har større og farlegare konsekvensar i dag enn det hadde i dansketida. I dansketida hadde me eit stabilt jordbrukssamfunn der stadnamna fyrst og fremst vart overleverte munnleg. Den norske stadnamntradisjonen stod vanlegvis støtt trass i at namna ikkje vart skrivne rett av danske embetsmenn. I dag er stoda ei heilt anna, no er det oftare dei skriftlege førekomstane som er primærkjeldene for stadnamna, og folk tilpassar uttalen til skriftbiletet. Dersom ein brukseigar eller festar bestemmer seg for å henta fram ein skrivemåte frå dansketida fordi det samsvarar med etternamnet hans, vil det raskt kunna føra til at den norske, nedarva skrivemåten går i gløymebooka for alltid. Me reknar med at det er fleire enn oss i målørsla som tykkjer det er feil å

lata gode, tradisjonsbundne skrivemåtar som har gått i arv i fleire hundreår forsvinna fordi ein tilfeldig prest på 17- eller 18-hundretalet fann ut at han skulle skriva namna på dansk manér.

Til slutt vil me påpeika alle dei praktiske ulempene det føreliggjande framlegget vil føra med seg. Svært ofte har mange av bruka same namnet som garden, og det vil verta slik at bruka ofte vil få ein annan skrivemåte enn hovudbruket, endå det er eit og same namnet. Det vil vera vanskeleg for både lek og lærd å halda styr på dette. Ei anna ulempe er bruk av elektroniske verkty som GPS og kartsøk på Internett. Med frislepp av delar av stadnamnormeringa vil det verta vanskelegare for folk å gjera seg nytte av slike verkty, for dei må vera kløpparar i å hugsa dei ulike skrivemåtane som, ulikt i dag, dels vil avvika ganske kraftig frå gjeldande norsk rettskriving. Det faktiske resultatet vil då visa seg å vera mindre demokratisk enn det ein fyrst såg for seg.

Som døme på historisk variasjon i skrivemåtar kan me bruka tri gardar som ligg etter kvarandre her i heradet, nemleg Haustveit, Hauso og Årekol. Etter eit raskt søk finn me desse variantane (det finst garantert fleire dokumenterte skrivemåtar enn dei som er tekne med her):

- Haustveit: Hausathueit, Høssetwed, Hawassatweit, Hussthuedt, Housstuett, Hougstuedt, Husstued, Haugstvedt, Haustveit
- Hauso: Hausom, Hause, Hawss, Høfføe, Høffze, Husse, Housenn, Hous, Høugse, House, Hougse, Haugse, Hauso
- Årekol: Àrhvåll, Oruald, Øvrequall, Øvre Quale, Øvreqvale, Øvrekvale, Quale, Kvale, Aarekol, Årekoll, Årekol

Om alle brukarane på kvar av desse gardane skulle finna ut at dei ville vera "spesielle" og ha sin eigen skrivemåte på sitt bruk, vert det kanskje klart for lesaren kva konsekvensar den føreslegne lovomleggjinga kan koma til å ha. Resultatet kan etter kvart koma til å verta uhandterleg, men då er det kanskje for seint å angra.

Erlend Trones

leiar

Ullensvang mållag